

Assessing the Situation of Ardabil Neighborhoods in Terms of Child-Friendly City Components

**Shahram Salamati
Gabalo**

PhD Candidate in Geography and Urban
Planning, University of Tabriz, Tabriz, Iran

Rasoul Ghorbani *

Professor of Geography and Urban Planning,
University of Tabriz, Tabriz, Iran

Iraj Teymouri

Assistant Professor of Geography and Urban
Planning, University of Tabriz, Tabriz, Iran

Abstract

With the global surge of urbanization and population growth, the well-being of children within modern urban developments has been largely overlooked, necessitating an urgent need for attentiveness towards their needs in cities. Consequently, the assessment of urban neighborhoods in terms of child-friendly city components becomes an essential area of research. This study employs a survey method to evaluate the dimensions and components associated with a child-friendly city. Utilizing a cluster-spatial sampling approach, ten neighborhoods from five regions of Ardabil are selected as representative samples (two neighborhoods per region). A total of 400 researcher-developed questionnaires are then distributed proportionally based on the population of each selected neighborhood. The collected data is subsequently analyzed using one-sample t-statistics in SPSS software, as well as multi-criteria decision-making models to prioritize the neighborhoods according to the research criteria. The findings reveal distinctive characteristics of child-friendly city dimensions and components across the various neighborhoods of Ardabil. Interestingly, when comparing the dimensions, the environmental-physical and organizational-managerial dimensions emerge as the most problematic areas within the studied neighborhoods. Additionally, it is noteworthy that despite the inherent spatial disparities between neighborhoods, Neighborhood No. 1 in District 4 and Neighborhood No. 3 in District 2 of Ardabil Municipality exhibit greater challenges compared to other neighborhoods under investigation.

Keywords: Child-friendly city, neighborhood, multi-criteria decision making, Ardabil city.

* Corresponding Author: ghorbani.rasoul@gmail.com

How to Cite: Salamati Gabalo, Sh., Ghorbani, R., Teymouri, I. (2024). Assessing The Situation of Ardabil Neighborhoods in Terms of Child-Friendly City Components, *Journal of Urban and Regional Development Planning*, 8(27), 47 -82.

1. Introduction

With the rapid global urbanization and population growth, the well-being of children has been largely overlooked in modern urban planning and development. Consequently, there is a pressing need to prioritize the consideration of children in urban environments like never before. Thus, it becomes imperative to conduct an in-depth investigation into the state of neighborhoods within the city of Ardabil, specifically in relation to the key indicators and criteria of a child-friendly city. This study aims to assess and prioritize the neighborhoods based on their adherence to these criteria, aiming to provide an accurate depiction of their current state and identify those in most need of improvement.

To address the research inquiries and establish a logical framework, the following assumptions were formulated:

- The nature of the components that contribute to a child-friendly city varies across different localities within Ardabil city. Of these components, the dimensions pertaining to physical and management are anticipated to pose the greatest challenges in the investigated areas, as evident from comparative examination.

- The ranking of different neighborhoods of Ardabil city are different in terms of the components of a child-friendly city.

2. Literature Review

Permanasari et al. (2019) conducted a study entitled "Political pattern of public space in creating a child-friendly city in Jakarta," which emphasizes the significance of employing a bottom-up participatory approach in fostering heightened utilization and engagement among children.

In their research titled "Child-friendly city survey focusing on children's health," Brown et al. (2019) underscore the influence of the environment on children's well-being. Accordingly, they assert the necessity for cities to possess comprehensive knowledge concerning the factors that impact children's health. Furthermore, it is imperative to prioritize understanding and promoting interactions between children and their environment, thereby enhancing their overall health.

Examining the role of child-friendly urban structures in neighborhood development, Ahmadi et al. (2018) present their findings in an article entitled "Evaluation of the role of child-friendly city structure in the realization of development: case study of

neighborhoods in Yazd city." Their research demonstrates significant variation in child-friendly city indicators within Yazd city, with certain neighborhoods exhibiting a high level of prosperity while others languish at a considerably lower level. Safaiyeh neighborhood emerges as the most prosperous, securing the top rank in the city. Conversely, Fahadan, Mahdiabad, Sajjadiyeh, Amirabad, and Kashtargah neighborhoods are positioned at the bottom, highlighting their limited prosperity.

In their study on "Evaluation of child-friendly city indicators in Mashhad metropolis," Kharazmi et al. (2019) reveal the impact of these indicators and discern a discrepancy between the current state and the desired outcomes. The analysis uncovers a significant gap concerning access to play areas, green spaces, and vital services, suggesting the need for noteworthy improvements in these localized indicators within the context of Mashhad.

3. Methodology

The present study adopts an applied research design with a descriptive-analytical nature. Spatial cluster sampling was employed to randomly select 10 neighborhoods, comprising two neighborhoods from each of the five regions in Ardabil city, to serve as the sample. The target population for this research consists of households with children residing in the selected neighborhoods. To determine the appropriate sample size for the questionnaire, Cochran's statistical population formula was utilized, considering a 95% confidence level. As a result, 380 households were initially determined; however, to ensure increased accuracy, the sample size was expanded to 400 households. The distribution of the questionnaire was proportional to the number of households in each neighborhood. The evaluation of the problematic conditions of Ardabil city's neighborhoods regarding the components of a child-friendly city was conducted using the t-test. Subsequently, in the Excel environment, various multi-criteria decision-making models, including Topsis, Vicor, Electre, and Copeland integration model, were employed to rank the ten selected neighborhoods from the five regions of Ardabil city based on their problematic status in relation to the components of a child-friendly city. The selection of weights for the criteria was determined using Shannon's entropy method.

4. Results

The findings indicate significant variations among the localities within Ardabil city concerning the identified issues. Upon comparing the dimensions, it was observed that the organizational-management and environmental-physical dimensions exhibited the highest frequency of confirmation, thus suggesting their prominence as the most problematic dimensions across the studied localities. Moreover, employing multi-criteria decision-making models unveiled that Neighborhood No. 1 in Region 4 of Ardabil Municipality exhibited the highest number of neighborhood issues, primarily associated with concerns related to environmental-physical, cultural-social, and organizational-management aspects. On the other hand, Neighborhood No. 10 in Region 2 of Ardabil Municipality showcased the lowest number of neighborhood issues when compared to the other localities. It is essential to note that the localities examined in this research were selected based on their adherence to the dimensions and components of a child-friendly city.

5. Conclusion

One of the fundamental factors contributing to the spatial differentiation of localities, as evidenced by research indicators, is social and occupational inequality, which leads to unequal social and structural positions. This inequality in turn influences the access individuals and groups have to scarce social resources and benefits, including wealth, power, and status. Consequently, these factors significantly impact individuals' rights, opportunities, rewards, and social standing. Given the interconnectedness between social and spatial processes, this issue within Ardabil city exacerbates disparities in accessing urban services, opportunities, and amenities, particularly for children. These include aspects such as transportation and independent mobility, access to diverse services and activities, safety and security, friendly green spaces, and environmental concerns. Therefore, addressing social inequalities and enhancing urban infrastructure and facilities constitute crucial steps towards creating a child-friendly city.

Furthermore, based on the authors' personal experiences and feedback from residents residing in localities with a higher prevalence of neighborhood issues, it becomes evident that urban management, particularly the municipality, plays a significant role in the

environmental and physical realms. Through wielding influence and exerting power over other involved institutions, the municipality has had a notable impact on the problems faced by such neighborhoods. This influence stems from the limited awareness and economic poverty experienced by neighborhood residents, as well as the functional shortcomings of local institutions. Consequently, existing policies geared towards the development of socially, economically, and physically deprived populations – who predominantly reside in the most problematic areas identified in this study – have been ineffective. Instead, the current conditions have created a situation where high-income groups benefit disproportionately from the existing state of affairs. The lack of specific plans and programs targeting these problem areas, coupled with the failure to delegate approved plans for implementation at lower levels (such as regional municipalities), has exacerbated inequalities between localities. Hence, adopting a justice-oriented perspective in urban management is paramount. By doing so, attention can be directed towards improving conditions in deprived and problematic areas, thereby working towards a more equitable urban landscape.

فصلنامه برنامه‌ریزی توسعه شهری و منطقه‌ای
سال هشتم، شماره ۲۷، زمستان ۱۴۰۲، ص ۴۷ تا ۸۲
www.urdp.atu.ac.ir
DOI: 10.22054/urdp.2023.68751.1454

سنجش و ارزیابی وضعیت محلات شهر اردبیل از نظر مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک

دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

شهرام سلامتی گبلو

استاد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

رسول قربانی *

استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

ایرج تیموری

چکیده

با گسترش موج شهرنشینی در دنیا و افزونی جمعیت، کودکان در تحولات مدرن شهری نادیده گرفته شده و لزوم توجه به آن‌ها در شهرها بیش از پیش احساس می‌شود. از این رو تحقیق پیرامون سنجش وضعیت محلات شهر از نظر مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک ضروری به نظر می‌رسد. پژوهش حاضر با استفاده از روش پیمایشی، ابعاد و مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک را مورد سنجش قرار داده است. سپس با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای-فضایی، تعداد ۱۰ محله از مناطق پنج‌گانه شهر اردبیل (از هر منطقه ۲ محله) به‌عنوان محلات نمونه انتخاب و تعداد ۴۰۰ پرسشنامه محقق ساخته به‌تناسب جمعیت هر محله توزیع شده است. برای تحلیل داده‌ها از آماره T تک نمونه‌ای در نرم‌افزار SPSS و میزان مسئله‌مندی محله‌ها از نظر معیارهای پژوهش از مدل‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره استفاده شد. یافته‌های تحقیق نشان داد که ابعاد و مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک ماهیت متفاوتی در محلات مختلف شهر اردبیل داشته و ابعاد محیطی - کالبدی و سازمانی - مدیریتی از لحاظ مقایسه ابعادی، پر مسئله‌سازترین ابعاد در محلات مورد مطالعه می‌باشند. همچنین با وجود تفاوت‌های مکانی محلات، محله شماره ۱ از منطقه ۴ و محله شماره ۳ از منطقه ۲ شهرداری اردبیل نسبت به سایر محلات مورد تحقیق مسئله‌دارتر می‌باشند.

کلیدواژه‌ها: شهر دوستدار کودک، محله، تصمیم‌گیری چندمعیاره، شهر اردبیل.

مقدمه

طبق آمارهای رسمی در پایگاه اینترنتی سازمان ملل متحد در سال ۲۰۱۷، قریب به ۲ میلیارد نفر کودک ۱۴-۰ ساله در جهان زندگی می‌کنند؛ که این میزان، یک‌چهارم جمعیت کل جهان محاسبه می‌گردد (Brown et al, 2019:12). در کشور ایران در همان سال، حدود ۱۹ میلیون کودک (حدود یک‌چهارم جمعیت کشور) در آمارهای رسمی سازمان ملل متحد گزارش شده است (رشید کلویر و همکاران، ۱۳۹۹:۳). افزایش شهرنشینی و کمبود فضاهای شهری جهت حضور و بازی کودکان باعث شده است تا حضور آن‌ها در این عرصه روزبه‌روز کاهش یابد. این گونه رفتار باعث گردیده تا حس تعلق کودکان به فضا به گونه‌ای متفاوت ارزیابی گردد. البته نوع بازی‌ها و روش زندگی کودکان امروز، کاملاً متفاوت با نسل قبل خود بوده و از این رو می‌بایست در پی راه‌حل‌های منطقی در دنیای مدرن امروز بود (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۰:۲). شهرها و فضاهای شهری می‌توانند مکان‌هایی مثبت یا منفی برای زندگی کودکان باشند. به‌طور ایدئال، همسایگی‌ها و محله‌ها باید مکان‌هایی اجتماعی برای کودکان باشند؛ به طوری که بتوانند به راحتی اصول جوامع، فرهنگ‌ها و تبادلات مربوط اصول و فرهنگ جوامع مختلف را برای کودکان به نمایش بگذارند (Holt Nicholas, 2014:12). برای اینکه شهرها به مکان‌هایی برای پیشرفت کودکان تبدیل شوند و نیازها و حقوق آنان تأمین شود باید قابلیت‌های آن‌ها را افزایش داده و از ابزار کمکی استفاده نمود (Gökmen & Gülay Taşçý, 2016:17). این امر تنها با خلق مکان‌های جدید بر پایه همکاری‌ها و تعاملات گروهی در سطوح مختلف، نواحی محلی و قلمروهای اجتماعی امکان‌پذیر می‌باشد (Broberg et al, 2013:14). در برنامه‌ریزی‌های شهری معمولاً علیرغم توجهات انسانی و اجتماعی یا اقتصادی و طبیعی برای شهر و آینده آن، به عوامل ساختار بخش جامعه شهری که یکی از آن‌ها کودکان می‌باشند، توجه چندانی معطوف نمی‌گردد. کودکان به‌عنوان شهروندان کوچک جامعه حقوقی در برنامه‌ریزی و طراحی شهری دارند. وجود فضاهای ویژه کودک همچون پارک‌های ایمن، خدمات بهداشتی سالم، استفاده از حق تحصیلات بدون تبعیض و ...

از جمله حقوق اساسی کودکان در شهرهایی است که در آن مراحل رشد و نمو خود را می‌پیمایند (غفاری و همکاران، ۱۳۹۳:۲). با این وجود اغلب کودکان، بخصوص کودکانی که در شهرهای بزرگ زندگی می‌کنند در فضاهای پیچیده و ماشینی که حاصل ابداعات شهرسازان می‌باشند، از دسترسی بر طبق استانداردها و روحیات دوران کودکی خود محروم مانده‌اند. در این شهرها کودکان نه تنها قادر به مشارکت در امور مربوط به خود نبوده بلکه ناتوان از دفاع از حقوق خود نیز می‌باشند (احمدی و همکاران، ۱۳۹۸:۳). در همین خصوص در سال ۱۹۸۹ میلادی، نمایندگان کشورهای جهان در مجمع عمومی سازمان ملل متحد، پیمان حقوق کودک را تأیید و امضا کردند و متعهد شدند تا برای تصویب و اجرای آن در کشورهای جهان تلاش نمایند. این عهدنامه به که به نام «معاهده کودک» معروف است، همه دولت‌ها و مردم جهان را به ساختن دنیایی بهتر برای کودکان تشویق می‌کند (Wessells & Kostelny, 2013:19). شهر موردعلاقه کودکان، شهر موردعلاقه مردم نیز است به طوری که شهروندان خود چه جوان و چه پیر را به شرکت در خدمات و طراحی شهری تشویق می‌کند. با این وجود به سبب عدم گسترش و اجرای شاخص‌های مورد انتظار هنوز در کل دنیا شهرهای اندکی به حد مطلوب شهر دوستدار کودک نزدیک شده‌اند (فلاحی و گمینی اصفهانی، ۱۳۹۶:۵). از این جهت ملاحظه می‌شود به تبع شرایط جهانی در شهرهای ایران نیز موضوع با رویکردهای نوین کمتر موردبررسی و تحلیل قرار گرفته است.

شهر اردبیل مرکز استان و مرکز جمعیت‌پذیر در سطح استان بوده است، اما از نظر پراکندگی کاربری‌ها و میزان خودکفایی در برطرف کردن نیازهای خدماتی، تجاری و فرهنگی ساکنین خود هنوز به مرحله‌ای نرسیده است که بتواند رضایت جمعیت ساکن، مخصوصاً کودکان را جلب نماید. این شهر با توجه به دارا بودن پتانسیل‌های بالقوه برای حضور کودکان در فضای شهری از این مهم مغفول مانده است. آب‌وهوای مطلوب، فضای وسیع گردشگری، مراکز شهری جهت تعاملات اجتماعی و بافت قدیمی خاطره‌انگیز از آن مواردی هستند که به یقین می‌توان از آن‌ها به عنوان پتانسیل‌های دستیابی به شهر دوستدار کودک در شهر اردبیل یاد کرد. یکی از معیارهای توسعه پایدار شهری،

توسعه هماهنگ بخش‌های مختلف شهر می‌باشد، برای این منظور باید توان‌ها و پتانسیل‌ها در سطح شهر ارزیابی شوند، وضعیت موجود آنالیز شده و متناسب با مناطق برنامه‌ریزی و اولویت‌بندی صورت گیرد. پژوهش حاضر سعی کرده است محلات شهر اردبیل را از لحاظ شاخص‌ها و معیارهای شهر دوستدار کودک بررسی کرده تا وضعیت دقیق محلات مشخص شده و محلات که از وضعیت بدتری قرار دارند در اولویت توجه قرار گیرند.

در راستای پاسخ به سؤال‌های پژوهش و تبیین چارچوب منطقی آن فرض‌های ذیل تدوین یافت:

- مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک در محلات مختلف شهر اردبیل ماهیت متفاوتی داشته و ابعاد کالبدی و مدیریتی از لحاظ مقایسه ابعادی، مسئله‌سازترین ابعاد در محلات مورد مطالعه می‌باشند.
- رتبه‌بندی محلات مختلف شهر اردبیل به لحاظ مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک متفاوت از هم می‌باشند.

پیشینه پژوهش

در سال‌های اخیر پژوهش‌های چندی در زمینه شهر دوستدار کودک انجام پذیرفته است که به چند مورد اشاره می‌گردد.

جدول ۱. پیشینه پژوهش

پژوهشگر	عنوان	نتیجه
کارول ^۱ و همکاران (۲۰۱۵)	مشارکت کودکان و تجربه آن‌ها در اوکلند	شهرها اکثراً برای بزرگ‌سالان و اتومبیل‌ها طراحی شده‌اند، نه کودکان. اجرای رویکرد جدید «اول کودکان» در شهر اوکلند، نشان‌دهنده تغییر در تمرکز سیاست در نظر گرفتن نیازهای کودکان است و بهره‌گیری از مشارکت کودکان در طراحی فضاهای مناسب آن‌ها می‌تواند به پیشبرد این سیاست کمک نماید.

پژوهشگر	عنوان	نتیجه
گوکمن و گولای تاشچه ^۱ (۲۰۱۶)	دیدگاه کودکان درباره شهر دوستدار کودک: نمونه موردی از میر	دیدگاه کودکان از یک شهر دوستدار کودک؛ فعالیت بدون تهدید برخورد با خودرو، همراه است. همچنین فضاهای آموزشی، بازی و فضاهای باز ورزشی از دیگر مواردی می‌باشد که کودکان به آن اشاره داشته‌اند. آنان خواهان گوناگونی رنگ فضاهای، فضای بازی پاکیزه، لذت‌بخش و وجود مسیرهای دوچرخه‌سواری در سطح شهر هستند.
پروماتسوری و همکاران (۲۰۱۹)	الگوی سیاسی فضای عمومی در ایجاد شهر دوستدار کودک در جاکارتا	رویکرد مشارکتی از پایین به بالا موجب استفاده و تعامل بالا در کودکان می‌گردد.
براون ^۲ و همکاران (۲۰۱۹)	سنجش شهر دوستدار کودک با تمرکز بر سلامت کودکان	نقش محیط در سلامت کودکان تأثیرگذار می‌باشد. در این راستا لازم است شهر اطلاعات کافی راجع به عوامل تأثیرگذار بر سلامت کودکان را داشته باشد و نحوه تعامل آن‌ها با محیط که موجب افزایش سلامتی آن‌ها می‌شود را به‌خوبی شناخته و در اولویت قرار دهد.
کوپایی و همکاران (۱۳۹۵)	تأثیر عوامل کالبدی فضاهای بازی بر خلاقیت کودکان ۷ تا ۱۲ سال در پارک‌های شهری	رابطه‌ای معناداری میان مؤلفه‌های محیطی و خلاقیت برقرار است و در میان مؤلفه‌های مختلف، مؤلفه تنوع (تنوع در جزییات و مصالح) تأثیرگذارتر بوده و بعد از آن، به ترتیب مهم‌ترین عوامل؛ سرزندگی و انعطاف‌پذیری کالبدی بیشترین تأثیر را بر مؤلفه‌های خلاقیت دارند.
عبدالله‌زاده و همکاران (۱۳۹۷)	مطالعه کارکرد امنیت در بافت‌های تاریخی با رویکرد شهر دوستدار کودک (نمونه موردی: محله بالاکفت بالا شیراز)	هرچقدر امنیت بافت‌های تاریخی را افزایش دهیم، رابطه مثبت و معنی‌داری بین عوامل و معیارهای ایمنی و امنیت کودکان ایجاد می‌گردد.
احمدی و همکاران (۱۳۹۸)	ارزیابی نقش ساختار شهر کودک در تحقق‌پذیری توسعه محلات مطالعه موردی: محلات شهر یزد	شهر یزد از لحاظ شاخص‌های شهر دوستدار کودک کاملاً متفاوت بوده، به‌طوری‌که برخی محلات در سطح بالای برخورداری و برخی دیگر در سطح خیلی پایین قرار گرفته‌اند. محله صفائیه برخورداری‌ترین محله و در رتبه اول این شهر

1..Gökmen & Gülay Taşçı

2..Brown

پژوهشگر	عنوان	نتیجه
		قرار گرفته است و محلات فهادان، مهدیآباد، سجادیه، امیرآباد، کشتارگاه کم برخوردارترین محلات و در رتبه ۷ سطح بندی قرار گرفته‌اند.
خوارزمی و همکاران (۱۳۹۹)	ارزیابی شاخص‌های شهر دوستدار در کلان‌شهر مشهد	نتایج حاصل از اثرگذاری شاخص‌های شهر دوستدار کودک در مشهد بیانگر تأثیر تمامی شاخص‌های بومی سازی شده در مشهد می‌باشد و نتایج تحلیل شکاف نشان می‌دهد بین وضع موجود و مطلوب شاخص‌های فضاهای بازی و سبز و دسترسی به خدمات اختلاف معنادار و شکاف بارزی وجود دارد.

مآخذ: نگارندگان، ۱۴۰۱

مبانی نظری

شهر یک واقعیت زنده و پویا است که نباید خود را بر کودک تحمیل کند بلکه باید متناسب با شخصیت او شکل گیرد (Malone & Rudner, 2016:14). در زمینه ارتباط شهر با کودک، نظریات فراوانی وجود دارد که معتبرترین آن‌ها «شهر دوستدار کودک» است که برای اولین بار در دهه ۹۰ توسط یونیسف یا همان صندوق حمایت از کودکان ارائه شد (حکمت‌نیا و همکاران، ۱۳۹۹:۴). شهر دوستدار کودک بر اساس ایده یا مدل استاندارد خاصی به وجود نیامده است؛ بلکه موجودیتی عینی - ذهنی است که از کنفرانس هاییت دوم ۱۹۹۶ سازمان ملل منشأ گرفت (UNICEF, 2017). این ایده به نقل از یونیسف، محلی با مدیریت خوب و سالم است که تحقق حقوق کودکان را تضمین می‌کند و فعالانه به تحقق حقوق تمامی شهروندان جوان متعهد است (ابوالقاسمی، ۱۳۹۶:۴۶). طرح شهر دوستدار کودک پاسخی جدید و جامع در زمینه تعامل محیط شهری و کودک است که حضور فعال و مشارکت کودک را اصل قرار می‌دهد. این طرح اما هویت محلی شهر و کودک را به حاشیه می‌راند؛ لذا رویکرد منظرین^۱ به صورت پدیده‌ای عینی - ذهنی در این زمینه می‌تواند کمک کننده باشد (Yao & Xiaoyan, 2017:18). «منظر شهری دوستدار کودک تنها در کالبد خلاصه نمی‌شود، بلکه حامل معنایی است که کودک

1..Landscape Approach

به‌عنوان یک شهروند آن را درک می‌کند. در این رویکرد سه راهبرد توسعه زندگی پیاده، فعالیت کودک در فضای جمعی و طبیعت‌گرایی و سیاست‌های مربوط به هر یک، به ایجاد حس امنیت، هویت و تعلق به مکان در کودک و رشد و پرورش کامل او در شهر کمک می‌کند» (عبداللّه‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷: ۶).

جدول ۲. راهبردها و سیاست‌های شهر دوستدار کودک

هدف	راهبرد	سیاست	کیفیات مرتبط	بعد ذهنی
افزایش مشارکت و نقش شهروندی کودک	توسعه زندگی پیاده	تفکیک حرکت پیاده و سواره و ایجاد پیاده‌رو	حرکت و تنوع فعالیت کودک بازی کودک آموزش کودک افزایش اعتماد به نفس کودک	- هویت - تعلق به مکان - ایمنی و امنیت - لذت
		امکان دوچرخه‌سواری		
		خوانایی محیط با استفاده از علائم و نشانه‌ها		
		تناسب مقیاس برخی المان‌های شهری با کودکان		
فعالیت کودک در فضای جمعی	فعالیت کودک	ایجاد ایمنی و امنیت و کاهش جرائم خیابانی	تعادل حواس کودک رشد و خلاقیت کودک مشارکت، تقویت مهارت‌های اجتماعی و تعامل کودک با اجتماع	
		محله محوری و احیای هویت محله‌ای شهر ایرانی	مشارکت، تقویت مهارت‌های اجتماعی و تعامل کودک با اجتماع	
		باز تولید کوچه و مفهوم تاریخی آن	جستجو، کشف، تجربه و ادراک محیط	
		فعالیت آزاد کودک در فضای اجتماعی	افزایش کیفیت محیط	
طبیعت‌گرایی	طبیعت‌گرایی	ایجاد منظر کشاورزی در شهر (منظر متمر)	تعیین محدوده محله به‌عنوان قلمرو مسکونی	
		ایجاد زمین‌های بازی طبیعت‌محور	حفظ نمادهای شهری	
		بالا بردن سرانه فضای سبز شهری		
		حفظ محیط‌زیست		

مأخذ: کرمی، ۱۳۹۷: ۵۶

با بررسی و تفسیر متن دیدگاه‌ها و نظریات مختلف می‌توان به شکل‌های مستقیم و غیرمستقیم به لزوم ایجاد شهر دوستدار کودک پی برد. از جمله مکاتبی که مورد تحلیل

قرار می‌گیرند؛ مکتب جغرافیایی فرهنگی نو، مکتب جغرافیایی انتقادی، مکتب جغرافیایی رفتاری، مکتب آنارشیسم اجتماعی، مکتب پلورالیسم و پارادایم‌های جدید شهرسازی مشارکتی و شهرسازی رفاه‌گرا هستند. بررسی این مکاتب نشان می‌دهد که در راستای حقوق کودک به برابری، مشارکت، نیاز، دسترسی، فرصت برابر، بازماندگان توسعه و ... تأکید شده است (جدول ۳).

جدول ۳. ملزومات شهر دوستدار کودک در مکاتب‌های شهری

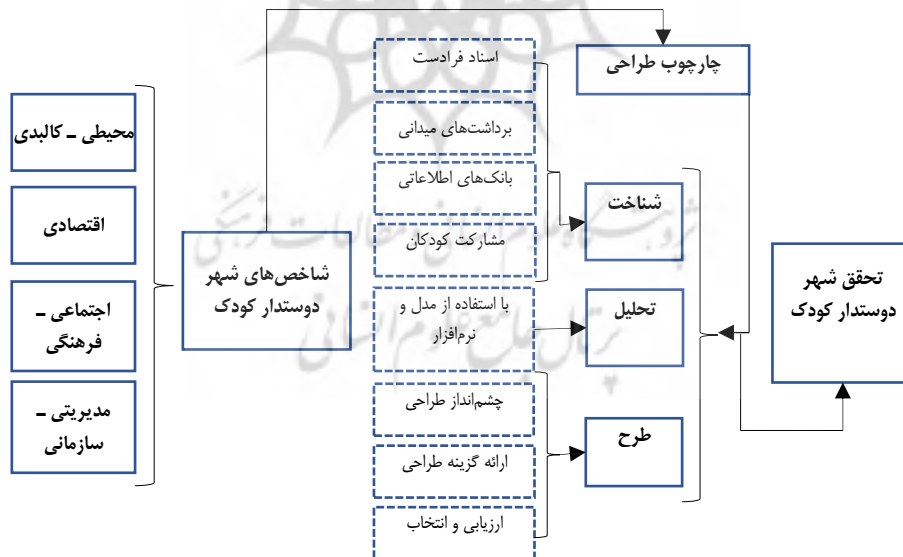
مکتب	شرح ارتباط با شهر دوستدار کودک
مکتب فرهنگی نو	دو نوع حقوق شهروندی در سازمان‌بخشی به مکان و فضا مورد توجه بوده است: ۱- حقوق شهروندی مثبت: شامل عدالت اجتماعی - عدالت توزیعی - حق مالکیت - دسترسی به فرصت‌های برابر اجتماعی و اقتصادی و ... ۲- حقوق شهروندی منفی: شامل نژادگرایی، تبعیض نژادی و ...
مکتب انتقادی	این مکتب بیشتر روی گروه‌های حاشیه‌ای و بازماندگان جامعه چون کودکان تأکید دارد و بر لزوم زمینه‌ای برای مشارکت شهروندان در امور شهری تأکید دارد.
حکمروایی شهری	الگوی حکمروایی شهری به‌عنوان فرآیند مشارکتی برای توسعه است. در پس این الگو می‌توان به جنبه‌های انسانی گروه‌های حاشیه‌ای در شهر از جمله کودکان توجه نمود. این گروه را می‌توان در امور شهری و برای رسیدگی به خواست‌ها و نیازهایشان مشارکت داد.
مکتب رفتاری	جغرافیای رفتاری در پی کشف و شناخت نقشه‌های ذهنی مردم و پرده‌برداری از ادراکات عمیق آن‌ها درباره مکان است. برای دستیابی به سلامت روانی در کودکان، محیط‌ها باید به گونه‌ای باشند که توقعات ذهنی کودک را برآورده‌اند. در این صورت است که او حس تعلق به محیط دارد و آرامش خاطر او فراهم می‌گردد که این امر در شهر دوستدار کودک نهفته است.
مکتب آنارشیسم اجتماعی	آنارشیسم اجتماعی به نواحی و شهرهای خودکفا تأکید می‌کند که زمین‌های وسیعی از شهر به تئاترهای روباز، اجتماعات عمومی فضای بازی کودکان و مؤسسات فرهنگی اختصاص می‌یابد. کودکان به‌عنوان جزئی از این اجتماع انسانی با داشتن حقوق و آزادی‌های فردی نیازمند برآورده شدن خواست‌ها و نیازهایشان هستند.
مکتب پلورالیسم	کودکان به‌عنوان کوچک‌ترین پایگاه اجتماعی در جامعه حقوقی را دارند و اگر قرار است در جامعه‌ای دموکراسی برقرار باشد و هیچ گروهی نقش مسلط بر تصمیم‌گیری‌ها را نداشته باشد نباید فراموش شود که نظرات این گروه اجتماعی (کودکان) را نیز باید مدنظر قرار داد تا بتوان نابرابری‌های اجتماعی و فضایی را از بین برد.
شهرسازی	تحقق حقوق مشارکت واقعی کودکان نیازمند طیف گسترده‌ای از قانون‌ها، سیاست‌ها و

مکتب	شرح ارتباط با شهر دوستدار کودک
مشارکتی	اقدامات عملی می‌باشیم به‌عنوان مثال: ۱- ایجاد مکانیزم‌های حقوقی و قوانینی برای خانواده، سن ازدواج، سن رأی دادن و ... ۲- ارائه اطلاعات سیستماتیک در مورد حقوق کودک از همه سنین و با هر نوع توانایی ۳- آگاهی بزرگ‌سالان از حقوق کودکان ۴- ارائه مکانیزم‌های تأثیرگذار بر تصمیمات دولتی در همه سطوح.
شهرسازی رفاه‌گرا	در ماده‌های ۲۳ - ۲۴ - ۲۶ - ۲۸ و ۳۳ پیمان‌نامه حقوق کودک به نحوی رفاه اجتماعی گنجانده شده که دولت‌ها برای رسیدن به آن و بالا بردن کیفیت زندگی کودکان چه در ابعاد ذهنی و روانی و چه ابعاد عینی باید کوشا باشند.
حق به شهر	افرادی که در شهر زندگی می‌کنند نسبت به آن حق دارند. حق به شهر برای تمام افراد وجود دارد، چه شهروند رسمی باشند و چه غریبه. حق تملک و حق مشارکت برای همه ساکنان شهر برابر باشد.

مأخذ: عباسیان، ۱۳۹۵: ۵۴

با توجه به مبانی نظری، چارچوب نظری پژوهش در شکل (۱) آورده شده است.

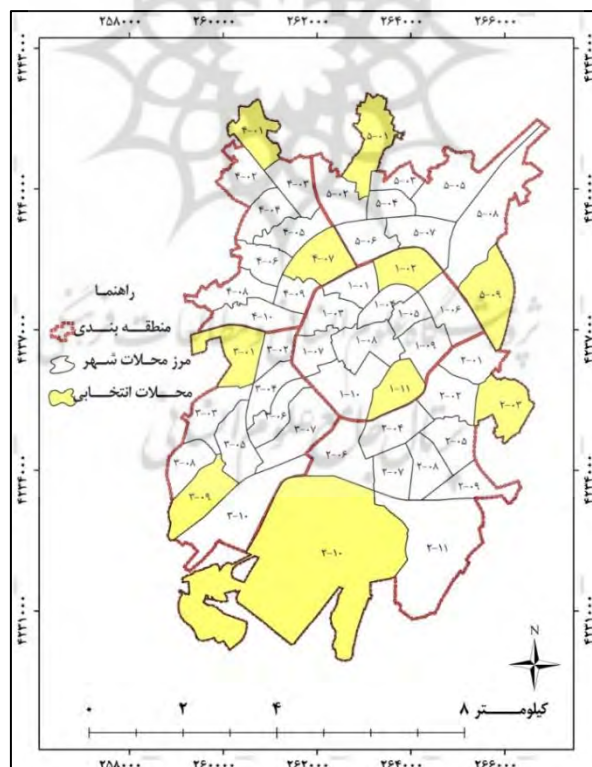
شکل ۱. چارچوب نظری پژوهش

محدوده مورد مطالعه

شهر اردبیل در شمال غرب ایران بین $38^{\circ} 11''$ تا $38^{\circ} 18''$ عرض شمالی و $48^{\circ} 14''$ تا $48^{\circ} 20''$ طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ با ارتفاع متوسط 1400 متر از سطح دریا قرار گرفته است. شهر اردبیل مرکز استان اردبیل در فاصله 588 کیلومتری شمال غرب تهران واقع شده است و بر اساس آخرین گزارش‌ها، جمعیت آن 529374 نفر بوده و مساحتی برابر $62,890,962$ مترمربع را شامل می‌شود و طبق آخرین تقسیم‌بندی شامل 5 منطقه و 51 محله می‌باشد (معاونت شهرسازی و معماری شهرداری اردبیل، $1396:54$) (شکل شماره ۱). برای ارزیابی و تبیین موضوع از میان محلات شهر اردبیل از هر منطقه شهرداری تعداد 2 محله به صورت تصادفی و در مجموع 10 محله در سطح شهر اردبیل انتخاب گردیده است که اطلاعات هر کدام در جدول شماره 4 آورده شده است.

شکل ۲. نقشه محله‌بندی شهر اردبیل و محلات انتخابی پژوهش (مأخذ: نگارندگان، 1401)

جدول ۴. اطلاعات محلات انتخابی در پژوهش

شماره منطقه	شماره محله	تعداد جمعیت	تعداد خانوار	مساحت (مترمربع)	تراکم جمعیت
منطقه ۱	۲	۱۱۸۹۰	۳۶۵۸	۹۵/۲۰۱	۱۲۹/۸۱۹
	۱۱	۱۰۲۰۵	۲۹۸۴	۸۹/۳۶۰	۱۱۴/۲۱۵
منطقه ۲	۳	۹۰۲۶	۲۲۴۵	۱۱۳/۲۱۱	۷۹/۷۲۷
	۱۰	۴۳۰۶	۱۵۴۸	۱۰۳۴/۳۱۰	۴/۱۶۳
منطقه ۳	۱	۷۲۰۰	۱۸۲۷	۱۱۵/۰۳۹	۶۲/۵۸۷
	۹	۱۰۶۳۲	۳۶۵۳	۱۲۰/۶۲۸	۸۸/۱۳۸
منطقه ۴	۱	۱۱۷۸۱	۲۶۱۲	۸۶/۴۵۵	۱۳۶/۲۶۶
	۷	۱۰۵۸۵	۳۴۳۶	۱۱۰/۸۹۳	۹۵/۴۵۲
منطقه ۵	۱	۱۰۸۸۲	۲۷۰۰	۱۲۱/۶۷۹	۸۹/۴۳۱
	۹	۱۱۸۹۵	۳۸۶۲	۱۴۵/۵۰۸	۸۵/۶۱۷

مأخذ: معاونت شهرسازی و معماری شهرداری اردبیل، ۱۳۹۶

روش پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت توصیفی-تحلیلی می‌باشد. برای انتخاب محلات از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای فضایی استفاده شده است. داده‌های تحقیق به دو روش کتابخانه‌ای و پیمایشی به دست آمد که در روش پیمایشی از پرسشنامه استفاده گردیده است. با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای فضایی تعداد ۱۰ محله به روش تصادفی از مناطق پنج‌گانه شهر اردبیل (از هر منطقه ۲ محله) به‌عنوان محلات نمونه انتخاب شدند. جامعه آماری پژوهش را خانوارهای ساکن (سرپرست کودکان) تشکیل می‌دهند. تعداد نمونه‌ها برای تکمیل پرسشنامه با توجه به ۲۸۵۲۵ خانوار محلات انتخاب‌شده، با فرمول جامعه آماری کوکران با درصد احتمال صحت گفتار ۹۵ درصد، ۳۸۰ خانوار به دست آمد که جهت دقت بیشتر به ۴۰۰ خانوار ارتقاء و به تناسب خانوار هر محله طبق جدول شماره ۵ در سطح محلات توزیع گردید. همچنین پایایی ابزار تحقیق از طریق آزمون آلفای کرونباخ موردسنجش قرار گرفت و ضریب پایایی کل ۰/۸۵ ضریب به دست آمد که نشان از سطح پایایی مطلوب برای پرسشنامه می‌باشد.

جدول ۵. توزیع پرسشنامه‌ها به تناسب تعداد خانوار (سرپرست خانوار) محلات انتخابی

شماره محله	۱-۲	۱-۱۱	۲-۳	۲-۱۰	۳-۱	۳-۹	۴-۱	۴-۷	۵-۱	۵-۹
سرپرست خانوار	۳۶۵۸	۲۹۸۴	۲۲۴۵	۱۵۴۸	۱۸۲۷	۳۶۵۳	۲۶۱۲	۳۴۳۶	۲۷۰۰	۳۸۶۲
تعداد پرسشنامه	۵۱	۴۲	۳۱	۲۲	۲۶	۵۱	۳۷	۴۸	۳۸	۵۴

مأخذ: نگارندگان، ۱۴۰۰

انتخاب نمونه‌ها برای تکمیل پرسشنامه به روش تصادفی و به صورت پراکنده برای پوشش حداکثری محله انجام یافته و جهت ارزیابی داده‌های به دست آمده از پرسشنامه‌ها ابتدا در محیط نرم افزار SPSS انجام گرفت به نحوی که نرمال بودن متغیرها با آزمون اسمیرنوف کولموگروف سنجیده شد و پایایی ابزار تحقیق از طریق آزمون آلفای کرونباخ مورد سنجش قرار گرفت. سپس با استفاده از آزمون t-test وضعیت مسئله دار بودن محلات شهر اردبیل از نظر مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک مورد ارزیابی قرار گرفت. در بخش بعدی پژوهش در محیط Excel و با استفاده از مدل‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره شامل مدل‌های تاپسیس، ویکور، الکتور و مدل ادغامی کپلند، ۱۰ محله انتخابی از مناطق پنج‌گانه شهر اردبیل از لحاظ مسئله دار بودن از نظر مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک رتبه‌بندی شدند. برای تعیین وزن معیارها از روش آنترویی شانون استفاده گردید. ابعاد و مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک (محیطی - کالبدی، اجتماعی و فرهنگی، اقتصادی و سازمانی - مدیریتی) با ترکیب شاخص‌های تحقیقات قبلی و همچنین نظرخواهی از صاحب‌نظران پژوهشگر در حوزه برنامه‌ریزی شهری به شرح جدول شماره ۶ تعیین و مورد بررسی قرار گرفت.

جدول ۶. ابعاد، شاخص‌ها و معرف‌های شهر دوستدار کودک

ابعاد	شاخص‌ها	معرف‌ها	محققان تأییدکننده
محیطی - کالبدی	حمل و نقل و تحرک مستقل و آزادانه	مسیر دوچرخه‌سواری حمل و نقل عمومی به کودکان معلول پیاده‌روی	Woolcook and steel(2008) ö ö kmen. & T((((((016) خوارزمی و همکاران (۱۳۹۹)
	دسترس‌ی به خدمات و فعالیت‌های متنوع	دسترس‌ی به خدمات آموزشی (مدرسه) و کلاس‌های فرهنگی و فوق برنامه دسترس به خدمات اجتماعی (فضای	UNICEF(2016) The center for sustainable transportation(2008) غیاثوند و سهیلی (۱۳۹۳)

محققان تأییدکننده	معرف‌ها	شاخص‌ها	ابعاد
خوارزمی و همکاران (۱۳۹۹)	باز و سبز و شهرسازی) دسترسی به خدمات بهداشتی (درمانگاه، مرکز بهداشت و ...)		
UNHER(1989) Jim Aitken and carci(2002) Woolcook and steel(2008) NSW Commission for children and young People(2011) عبدالله‌زاده و همکاران (۱۳۹۷)	امنیت رفت‌وآمد امنیت روانی امنیت جانی	ایمنی و امنیت	
Riggio(2002) Jim Aitken and carci(2002) Woolcook and steel(2008) NSW Commission for children and young People(2011)	فضای سبز و پارک فضای شاد و ارتباط با دوستان (شهرسازی)	فضای سبز دوستانه	
خوارزمی و همکاران (۱۳۹۹) Woolcook and steel(2008) Commission for children and young People(2009)	آلودگی‌های صوتی، بصری و زیست‌محیطی	مباحث زیست‌محیطی	
UNICEF(2016) NSW Commission for children and young People(2011) عبدالله‌زاده و همکاران (۱۳۹۷)	میزان بیکاری میزان درآمد مسائل مربوط به حوزه اشتغال	شغل و درآمد والدین	
Riggio(2002) Woolcook and steel(2008) UNICEF(2016) غیاثوند و سهیلی (۱۳۹۳) عبدالله‌زاده و همکاران (۱۳۹۷)	توانایی مالی خانوار در تأمین هزینه‌های آموزشی توانایی مالی خانوار جهت تأمین مواد غذایی اساسی توانایی مالی خانواده‌ها جهت استفاده کودکان از وسایل بازی و تفریح مشارکت مالی در پروژه‌های اجرایی در سطح محلات	توانایی مالی	اقتصادی
Riggio(2002) Jim Aitken and carci(2002) Woolcook and steel(2008) Commission for children and young People(2009) NSW Commission for children and young People(2011) Woolcook and steel(2008)	تشویق گرامی داشت وقایع فرهنگی برگزاری جشن‌ها نمایشگاه‌ها تقویت مکان‌های تاریخی، فرهنگی و میراث فرهنگی شهرها سرمایه‌گذاری در شناساندن مشاهیر و تاریخچه شهر	هویت بخشی فرهنگی، تاریخی و مذهبی	اجتماعی - فرهنگی

محققان تأیید کننده	معرف‌ها	شاخص‌ها	ابعاد
	افزایش حس تعلق به محله		
Krishnamurthy et al(2018) Woolcook and steel(2008) Commission for children and young People(2009) غیاثوند و سهیلی (۱۳۹۳)	استفاده از - نظرات کودکان در طراحی محیط توسط طراحان و برنامه ریزان و مسئولین محلی آموزش به کودکان در مورد مسائل محیطی	مشارکت و ارزش‌دهی به کودکان	
Krishnamurthy et al(2018) Woolcook and steel(2008) Commission for children and young People(2009) خوارزمی و همکاران (۱۳۹۹)	وجود فضاها و زمین‌های مناسبی از لحاظ اندازه و کیفیت برای بازی و فعالیت‌های کودکان در نظرگیری وسایل بازی و محیط‌های انعطاف‌پذیر برای فعالیت و تفریح کودکان برگزاری جشنواره و نمایشگاه‌های جذاب برای کودکان تقویت مکان‌های تاریخی و فرهنگی شهر در راستای ارتقای مشارکت کودکان	ایجاد و طراحی محیط‌های تفریح و سرگرمی و جذاب برای کودکان	
عبدالله‌زاده و همکاران (۱۳۹۷) Jim Aitken and carci(2002) Woolcook and steel(2008) ö ö kmen. & T(((((016)	جایگاه شهر دوست دار کودک در طرح‌های بالادستی ادارات همه جانبه‌نگری در برنامه‌ریزی برای شهر دوستدار کودک	طرح‌های بالادستی	سازمانی - مدیریتی
Woolcook and steel(2008) Commission for children and young People(2009) عبدالله‌زاده و همکاران (۱۳۹۷)	جایگاه شهر دوستدار کودک در مجموعه قوانین ادارات جایگاه شهر دوستدار کودک (لحاظ همه ابعاد زندگی محله‌ای) در قانون برنامه بودجه ادارات	قوانین و دستورالعمل‌ها	

محققان تأییدکننده	معرفها	شاخصها	ابعاد
غیاثوند و سهیلی (۱۳۹۳) خوارزمی و همکاران (۱۳۹۹) Woolcook and steel(2008) Commission for children and young People(2009) ö ö kmen. & T((((((016)	شرح وظایف مدیران و کارشناسان ارتباط رشته تحصیلی کارشناسان حوزه برنامه‌ریزی در رابطه با شهر دوستدار کودک وجود کارشناس یا مسئول مستقیم برای محله (از قبیل هیئت‌امنا، شوراییار محله یا کارشناس محله)	سیستم اداری	
Woolcook and steel(2008) ö ö kmen. & T((((((016) غیاثوند و سهیلی (۱۳۹۳) خوارزمی و همکاران (۱۳۹۹)	نظارت اهالی محله بر تصمیم‌گیری‌های محله ایجاد بستری برای فعالیت مردم واگذاری اداره محله به خود مردم محله تفویض اختیار به مردم محله	تفویض مسئولیت به سطوح پایین	
ابراهیمی و همکاران (۱۳۹۰) Woolcook and steel(2008) ö ö kmen. & T((((((016) خوارزمی و همکاران (۱۳۹۹) عبدالله‌زاده و همکاران (۱۳۹۷)	عدالت در توزیع برابر و عادلانه امکانات انجام طرح‌های محله در زمان تعیین شده استفاده معقولانه از منابع و امکانات عدالت جنسیتی	عدالت محوری	

مأخذ: نگارندگان با اقتباس از دیگران، ۱۴۰۱

بحث و یافته‌ها

داده‌های توصیفی از مشخصات عمومی جامعه آماری که حاصل پیاده‌سازی داده‌های میدانی در نرم‌افزار Spss بوده است، نشان می‌دهد که از تعداد ۴۰۰ پاسخ‌دهنده (عمدتاً سرپرست خانوار) ۲۴/۲ درصد زن و ۷۵/۸ درصد مرد می‌باشند. میانگین سنی پاسخ‌دهندگان حدود ۴۰ سال و میانگین سکونت در محل بیش از ۲۰ سال می‌باشد. همان‌طور که اشاره گردید در جهت تحلیل داده‌ها به دست آمده و تبیین فرضیه‌ها از آزمون آماری T تک نمونه‌ای و مدل‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره استفاده گردیده است. فرض اول پژوهش بر این است که مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک در محلات مختلف شهر

اردبیل ماهیت متفاوتی داشته و ابعاد محیطی - کالبدی و سازمانی - مدیریتی از لحاظ مقایسه ابعادی، پر مسئله‌سازترین ابعاد در محلات مورد مطالعه می‌باشند. برای بررسی میزان مسئله‌دار بودن محلات شهر اردبیل از نظر ابعاد و مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شده است. به‌طور کلی این آزمون وقتی مورد استفاده قرار می‌گیرد که شما بخواهید نمرات به‌دست آمده از یک پژوهش را با یک عدد ثابت مقایسه کنید. نرمال بودن متغیرها با آزمون اسمیرنوف کولموگروف سنجیده شد و معناداری بالای ۰/۰۵ در تمامی متغیرها نشان از نرمال بودن متغیرها داشت. نتایج حاصل نشان می‌دهد که در محلات شماره ۳-۲، ۳-۱، ۳-۹، ۴-۱ و ۵-۱ میانگین تمامی ابعاد کمتر از میانگین عدد ثابت (۳) بوده و مسئله‌داری این ابعاد را نمایش می‌دهد؛ اما بیشترین میانگین از نظر ابعاد شهر دوستدار کودک در ابعاد اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی است که در محلات شماره ۲-۱، ۱-۱۱، ۲-۱۰، ۴-۷ و ۵-۹ حاصل شده است. این عوامل نشان می‌دهد که محلات از نظر این ابعاد دچار مسئله کمتری بوده‌اند و وضعیت اقتصادی - معیشتی و فرهنگی - اجتماعی در این محلات در سطح مطلوبی قرار دارد. از طرف دیگر جدول ۷ تبیین می‌کند که ابعاد محیطی - کالبدی و سازمانی - مدیریتی با همدیگر در محلات با سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار با جهت مثبت و منفی هستند. به عبارتی حمل‌ونقل و تحرک مستقل و آزادانه، دسترسی به خدمات و فعالیت‌های متنوع، ایمنی و امنیت، فضای سبز دوستانه، مباحث زیست محیطی، طرح‌های بالادستی، قوانین و دستورالعمل‌ها، سیستم اداری، تفویض مسئولیت به سطوح پایین و عدالت محوری بر مسئله‌سازی محلات تأثیرگذار هستند. هرچقدر این ابعاد ارتقاء یا کاهش می‌یابند به همان میزان مسئله‌سازی محلات نیز ارتقاء یا کاهش می‌یابد.

جدول ۷. آزمون T تک نمونه‌ای جهت سنجش مسائل محله‌ای از نظر ابعاد و مؤلفه‌های شهر
دوستدار کودک

شماره محله	ابعاد	ارزش تست = ۳					شماره محله	ابعاد	ارزش تست = ۳				
		میانگین	مقدار t	معناداری	فاصله				میانگین	مقدار t	معنادار	فاصله	
					اطمینان ۰/۹۵	کمران بالا						کمران پایین	اطمینان ۰/۹۵
۱-۲	محیطی - کالبدی	۲/۷۲	۲/۵۶	۰/۰۱	۰/۰۳	۰/۲۷	۱-۱۱	محیطی - کالبدی	۲/۸۵	۸/۷۴	۰/۰۰	۰/۳۰	۰/۴۸
	اقتصادی	۲/۹۲	۲/۹۸	-۰/۱۷	۰/۸۶	-۰/۲۴		اقتصادی	۲/۹۱	-۰/۲۷	۰/۷۸	-۰/۳۵	۰/۲۷
	اجتماعی	۲/۸۷	۲/۶۲	۰/۰۰	۰/۰۹	۰/۳۱		اجتماعی	۲/۸۸	۷/۴۰	۰/۱۴	-۰/۱۹	۰/۰۹
	سازمانی - مدیریتی	۲/۴۱	۱/۹۹	۰/۰۰	۰/۲۴	۰/۵۲		سازمانی - مدیریتی	۲/۵۴	۴/۷۹	۰/۰۰	۰/۳۰	۰/۷۴
۲-۳	محیطی - کالبدی	۲/۱۵	۲/۳۱	۰/۰۰۸	۰/۱۸	۰/۳۷	۲-۱۰	محیطی - کالبدی	۳/۰۲	۱/۸۴	۰/۰۷	-۰/۰۱	۰/۲۲
	اقتصادی	۲/۳۴	۳/۹۳	۰/۰۰	۰/۰۹	۰/۳۱		اقتصادی	۳/۱۲	۱/۷۹	۰/۰۸	-۰/۰۱	۰/۳۳
	اجتماعی	۲/۲۵	۷/۷۳	۰/۰۷	۰/۳۹	۰/۶۹		اجتماعی	۲/۹۲	۰/۱۲	۰/۹۰	-۰/۱۴	۰/۱۶
	سازمانی - مدیریتی	۲/۱۷	۳/۷۰	۰/۰۰	۰/۱۰	۰/۳۷		سازمانی - مدیریتی	۲/۸۴	۸/۲۴	۰/۰۰	۰/۵۶	۰/۹۳
۳-۱	محیطی - کالبدی	۲/۲۴	۸/۵۱	۰/۰۰	۰/۶۸	۱/۱۱	۳-۹	محیطی - کالبدی	۲/۴۱	۲۷/۵۶	۰/۰۰	۱/۱۶	۱/۳۵
	اقتصادی	۲/۱۸	۵/۶۱	۰/۰۰	۰/۲۴	۰/۵۲		اقتصادی	۲/۳۶	۷/۷۵	۰/۰۰	۰/۳۷	۰/۶۳
	اجتماعی	۲/۲۴	۴/۶۵	۰/۰۰	۰/۱۵	۰/۴۰		اجتماعی	۲/۶۱	۲۳/۹۹	۰/۰۰	۱/۰۶	۱/۲۶
	سازمانی - مدیریتی	۲/۱۲	۲/۵۳	۰/۰۱	۰/۰۳	۰/۳۰		سازمانی - مدیریتی	۲/۲۴	۲۱/۹۴	۰/۰۰	۰/۸۱	۰/۹۸

شماره محله	ابعاد	ارزش تست = ۳					شماره محله	ابعاد	ارزش تست = ۳				
		فاصله		مقدار t	میانگین	مقدار t			فاصله		مقدار t	میانگین	مقدار t
		اطمینان ۰/۹۵	کوران بالا						اطمینان ۰/۹۵	کوران پایین			
۴-۱	محیطی - کالبدی	۰/۷۸	۰/۳۱	۰/۰۲	۴/۶۰	۲/۶۷	۴-۷	محیطی - کالبدی	۰/۸۶	۰/۵۹	۰/۰۰	۱۱/۱۴	۲/۱۷
	اقتصادی	۰/۶۵	۰/۲۲	۰/۰۰	۴/۲۸	۲/۸۹		اقتصادی	۰/۱۶	۰/۰۰	۴/۵۳	۳/۲۹	۲/۱۸
	اجتماعی							اجتماعی					
	فرهنگی	۰/۱۸	-۰/۰۵	۰/۶۱	۶/۷۴	۲/۷۵		فرهنگی	۰/۵۷	۰/۰۰	۸/۱۸	۳/۷۶	۲/۱۶
۵-۱	سازمانی - مدیریتی	۰/۳۸	۰/۱۹	۰/۰۰	۵/۹۸	۲/۶۱	۵-۹	سازمانی - مدیریتی	۰/۴۴	۰/۰۰	۵/۸۹	۳/۶۶	۲/۰۲
	محیطی - کالبدی	۰/۱۳	-۰/۰۳	۰/۲۳	۱/۲۱	۲/۹۴		محیطی - کالبدی	۰/۳۳	۰/۰۰	۴/۶۴	۳/۵۵	۲/۶۴
	اقتصادی	۰/۱۹	-۰/۰۹	۰/۰۰	۱۲/۱۴	۳/۰۴		اقتصادی	۰/۲۶	۰/۰۰	۴/۳۸	۳/۴۹	۲/۵۵
	اجتماعی							اجتماعی					
۵-۱	فرهنگی	۰/۲۵	۰/۰۳	۴/۷۸	۳/۳۹	۲/۸۹	فرهنگی	۰/۴۵	۰/۰۰	۶/۹۴	۳/۶۵	۲/۵۹	
	سازمانی - مدیریتی	۰/۳۹	۰/۰۷	۰/۰۴	۲/۷۵	۲/۶۴	سازمانی - مدیریتی	۰/۱۷	۰/۰۰	۶/۴۹	۳/۲۵	۲/۴۴	

مأخذ: یافته‌های مستخرج از پرسشنامه، ۱۴۰۱

از طرف دیگر تنها وجود میانگین کمتر از عدد ۳ (میانگین نظری در این تحقیق) نمی‌تواند دلیل بر ادعای مسئله‌دار بودن محلات تحقیق باشد. برای تفسیر نتایج آزمون و مشخص نمودن وضعیت مسئله‌دار بودن محلات در ابعاد مختلف از نظر مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک بر اساس یافته‌های جدول شماره ۵، باید از جدول زیر استفاده نماییم. در جدول شماره ۶ علامت تیک (✓) به نشانه تأیید ادعا یعنی سطح بالای وجود مسائل در محلات و علامت ضربدر (x) به نشانه عدم تأیید ادعا یعنی نبود سطح بالای مسائل و علامت ستاره (*) به نشانه عدم امکان اظهار نظر در مورد محلات تحقیق می‌باشد. نتایج تحقیق در این

جدول نشان می‌دهد با توجه به نبود عدم تأیید ادعا در ابعاد مورد بررسی، هیچ کدام از محلات مورد مطالعه به طور کامل عاری از مسائل و مشکلات شهر دوستدار کودک نیستند. ولی همان گونه که از جدول پیداست ابعادی هم که وجود سطح بالای مسائل در آنها تأیید نشده به میانگین نظری (عدد ۳) بسیار نزدیک هستند و در صورت عدم توجه و عدم تقویت سطوح ابعاد مورد نظر ممکن است تبدیل به ابعاد مسئله‌دار در محلات مذکور شوند. بدین ترتیب با تأیید ادعای مسئله‌دار بودن ابعاد شهر دوستدار کودک، ماهیت آنها در محلات متفاوت بوده و در مقایسه ابعادی هم، ابعاد سازمانی - مدیریتی و محیطی - کالبدی با بیشترین فراوانی تأیید، مسئله‌سازترین ابعاد در محلات مورد مطالعه می‌باشند.

جدول ۸. خلاصه روش تفسیر نتایج T تک نمونه‌ای

نتیجه فرضیه	فاصله اطمینان	مقایسه آماره آزمون و مقدار بحرانی	مقایسه مقدار معناداری و سطح خطا
تأیید ادعا (مسئله‌دار بودن)	هر دو کران مثبت	$T > 1.96$	$\text{Sig.} < 0.05$
تأیید خلاف ادعا (عدم مسئله‌داری)	هر دو کران منفی	$1.96 < T$	$0.05 > \text{Sig.}$
عدم امکان اظهار نظر	یک کران مثبت و یک کران منفی	فرقی نمی‌کند	فرقی نمی‌کند

مأخذ: حبیبی، ۱۳۹۲: ۵۹

جدول ۹. نتایج تفسیر آزمون T تک نمونه‌ای با استناد به جدول شماره ۸

ابعاد محلات	محیطی - کالبدی	اقتصادی	اجتماعی - فرهنگی	سازمانی - مدیریتی
۱-۲	✓	*	✓	✓
۱-۱۱	✓	✓	*	✓
۲-۳	✓	✓	✓	✓
۲-۱۰	*	*	*	✓
۳-۱	✓	✓	✓	✓
۳-۹	✓	✓	✓	✓
۴-۱	✓	✓	✓	✓
۴-۷	✓	✓	*	✓

سنجش و ارزیابی وضعیت محلات شهر اردبیل از نظر مؤلفه‌های ...؛ سلامتی گیلو و همکاران | ۷۱

ابعاد محلات	محیطی - کالبدی	اقتصادی	اجتماعی - فرهنگی	سازمانی - مدیریتی
۵-۱	✓	✓	✓	✓
۵-۹	*	*	✓	✓

مأخذ: محاسبات نگارندگان، ۱۴۰۱

فرضیه دوم پژوهش به رتبه‌بندی محلات مختلف شهر اردبیل به لحاظ مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک بر اساس مدل‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره اشاره دارد. در ادامه تحقیق محلات انتخابی بر اساس ابعاد چهارگانه شهر دوستدار کودک از لحاظ میزان مسئله‌دار بودن مقایسه و اولویت‌بندی شدند. در این راستا از میانگین نظرات ساکنین محلات به سؤالات طراحی شده در مورد هر بعد، به‌عنوان ماتریس خام استفاده شده است که در جدول شماره ۷ ارائه گردیده است.

جدول ۱۰. ماتریس داده‌های خام (ماتریس تصمیم‌گیری) در محلات شهر اردبیل

ابعاد محلات	محیطی - کالبدی	اقتصادی	اجتماعی - فرهنگی	سازمانی - مدیریتی
۱-۲	۲/۷۲	۲/۹۲	۲/۸۷	۲/۴۱
۱-۱۱	۲/۸۵	۲/۹۱	۲/۸۸	۲/۵۴
۲-۳	۲/۱۵	۲/۳۴	۲/۲۵	۲/۱۷
۲-۱۰	۳/۰۲	۳/۱۲	۲/۹۲	۲/۸۴
۳-۱	۲/۲۴	۲/۱۸	۲/۲۴	۲/۵۳
۳-۹	۲/۴۱	۲/۳۶	۲/۶۱	۲/۲۴
۴-۱	۲/۱۷	۲/۱۸	۲/۱۶	۲/۰۲
۴-۷	۲/۶۷	۲/۸۹	۲/۷۵	۲/۶۱
۵-۱	۲/۶۴	۲/۵۵	۲/۵۹	۲/۴۴
۵-۹	۲/۹۴	۳/۰۴	۲/۸۹	۲/۶۴

مأخذ: یافته‌های مستخرج از پرسشنامه، ۱۴۰۱

میانگین‌های به‌دست‌آمده در جدول شماره ۷ بدون لحاظ کردن وزن ابعاد تحقیق به‌دست‌آمده آمده‌اند و حالت کلی دارند. جهت ارزیابی دقیق‌تر و استفاده از مدل‌های

تصمیم‌گیری چندمعیاره در ابتدا وزن ابعاد را با استفاده از آنتروپی شانون طبق جدول شماره ۶ به دست آورده شد.

جدول ۱۱. وزن هر یک از ابعاد بر اساس آنتروپی شانون

ابعاد	کالبدی	اجتماعی	فرهنگی	اقتصادی
وزن	۰/۲۶۲	۰/۲۶۴	۰/۲۶۱	۰/۲۷۶

مأخذ: محاسبات نگارندگان، ۱۴۰۱

بعد از به دست آوردن وزن ابعاد تحقیق، برای رتبه‌بندی محلات مورد مطالعه از نظر مسئله‌دار بودن با توجه به ابعاد و مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک از مدل‌های تاپسیس، ساو و ویکور استفاده شده است. نتایج نهایی در جدول شماره ۹ ارائه شده است.

جدول ۱۲. رتبه‌بندی محلات شهر اردبیل از نظر مسئله‌دار بودن با استفاده از مدل‌های تصمیم‌گیری چند معیاره

نام محله	مقدار تاپسیس	رتبه در تاپسیس	مقدار ساو	رتبه در ساو	مقدار ویکور	رتبه در ویکور
۱-۲	۰/۲۱۷	۷	۰/۱۰۶	۶	۰/۸۲۱	۷
۱-۱۱	۰/۰۵۶	۸	۰/۱۰۹	۸	۰/۸۶۷	۸
۲-۳	۱/۰۰۰	۱	۰/۰۸۷	۲	۰/۱۳۰	۲
۲-۱۰	۰/۰۰۰	۱۰	۰/۱۱۶	۱۰	۱/۰۰۰	۱۰
۳-۱	۰/۹۸۷	۳	۰/۰۹۰	۳	۰/۴۰۱	۳
۳-۹	۰/۸۴۶	۴	۰/۰۹۴	۴	۰/۴۵۸	۴
۴-۱	۰/۹۹۹	۲	۰/۰۸۳	۱	۰/۰۰۰	۱
۴-۷	۰/۳۱۲	۶	۰/۱۰۶	۷	۰/۷۴۱	۶
۵-۱	۰/۳۷۶	۵	۰/۰۹۹	۵	۰/۵۳۱	۵
۵-۹	۰/۰۱۰	۹	۰/۱۱۲	۹	۰/۹۲۱	۹

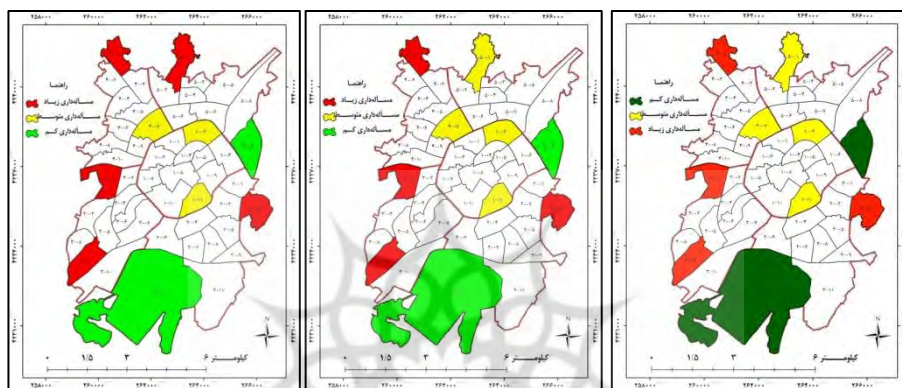
مأخذ: محاسبات نگارندگان، ۱۴۰۱

با به توجه اوزان به دست آمده و استفاده از ابزار طبقه‌بندی (Reclassify) در نرم‌افزار Arc Gis، محلات در سه طبقه بدون مسئله تا حدودی مسئله‌دار و مسئله‌دار طبقه‌بندی شدند. شکل شماره ۲ خروجی حاصل از سه مدل مختلف استفاده در پژوهش را نشان می‌دهد.

سنجش و ارزیابی وضعیت محلات شهر اردبیل از نظر مؤلفه‌های ...؛ سلامتی گیلو و همکاران | ۷۳

نتایج حاصل از مدل‌های تصمیم‌گیری تاپسیس، ساو و ویکور تأییدی بر ماهیت متفاوت مسئله‌داری محلات است. محلات ۴-۱، ۲-۳، ۳-۱ رتبه‌های اول تا سوم از نظر مسئله‌دار بودن را داشته‌اند؛ اما کمترین میزان مسئله‌داری در محلات ۲-۱۰، ۵-۹ و ۱-۱۱ حاصل شده است.

شکل ۳. وضعیت مسئله‌داری محلات شهر اردبیل طبق خروجی سه مدل تاپسیس، ساو و ویکور

الف) رتبه‌بندی محلات با روش تاپسیس   ب) رتبه‌بندی محلات با روش ساو   ج) رتبه‌بندی محلات با روش ویکور

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده ملاحظه می‌شود که رتبه تمامی محلات در هر سه مدل مذکور یکسان نمی‌باشد، بنابراین برای رفع تفاوت‌های به‌دست‌آمده از مدل ادغامی کپلند استفاده شد تا با مقایسه رتبه‌های محلات (بردها و باخت‌ها) رتبه‌بندی نهایی صورت بگیرد. خروجی مدل کپلند در جدول شماره ۱۰ ارائه شده است.

جدول ۱۳. رتبه‌بندی نهایی محلات شهر اردبیل از نظر ابعاد و مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک با استفاده از مدل ادغامی کپلند

رتبه سطری	۵-۹	۵-۱	۴-۷	۴-۱	۳-۹	۳-۱	۲-۱۰	۲-۳	۱-۱۱	۱-۲	محلات
۶	X	M	M	M	M	M	X	M	X		۱-۲
۷	X	M	M	M	M	M	X	M	M		۱-۱۱
۱	X	X	X	M	X	X	X		X	X	۲-۳
۹	M	M	M	M	M	M		M	M		۲-۱۰
۲	X	X	X	M	X		X	M	X	X	۳-۱

محللات	۱-۲	۱-۱۱	۲-۳	۲-۱۰	۳-۱	۳-۹	۴-۱	۴-۷	۵-۱	۵-۹	برد سطری
۳-۹	X	X	M	X	M		M	X	X	X	۳
۴-۱	X	X	X	X	X	X		X	X	X	۰
۴-۷	X	X	M	X	M	M	M		M	X	۵
۵-۱	X	X	M	X	M	M	M	X		X	۴
۵-۹	M	M	M	X	M	M	M	M	M		۸
برد ستونی	۳	۲	۸	۰	۷	۶	۹	۴	۵	۱	
امتیاز	۳	۵	-۷	۹	-۵	-۳	-۹	۱	-۱	۷	
رتبه نهایی	۸	۷	۲	۱۰	۳	۴	۱	۶	۵	۹	

مأخذ: محاسبات نگارندگان، ۱۴۰۱

اگر بخواهیم خروجی مدل کیپند را به‌طور خلاصه نشان دهیم رتبه‌های محللات مورد مطالعه از نظر دارا بودن مسائل مربوط به شهر دوستدار کودک به شرح جدول (شماره ۱۱) و شکل (۳) می‌باشد.

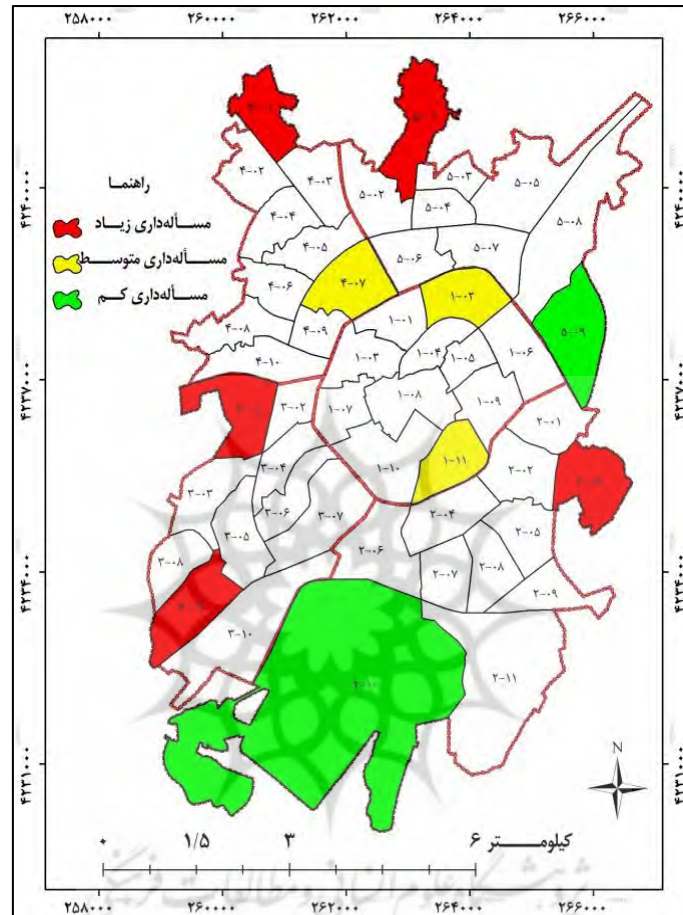
جدول ۱۴. خلاصه نتیجه نهایی رتبه‌بندی محللات شهر اردبیل از نظر ابعاد و مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک

میزان مسئله‌داری	مسئله‌داری زیاد			مسئله‌داری متوسط			مسئله‌داری کم		
	۲-۳	۳-۱	۳-۹	۵-۱	۴-۷	۱-۱۱	۱-۲	۲-۱۰	
محلله	۴-۱	۲-۳	۳-۱	۳-۹	۵-۱	۴-۷	۱-۱۱	۱-۲	۲-۱۰

مأخذ: محاسبات نگارندگان، ۱۴۰۱

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شکل ۴. رتبه‌بندی محلات از نظر ابعاد و مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک با استفاده از روش کاپلند (برهم نهاد خروجی سه مدل)

نتایج نشان می‌دهد محله شماره ۱ از منطقه ۴ شهرداری شهر اردبیل دارای بیشترین میزان مسائل محله‌ای و محله شماره ۱۰ از منطقه ۲ شهرداری شهر اردبیل دارای کمترین میزان مسائل محله‌ای در مقایسه با سایر محلات مورد مطالعه در این تحقیق بر اساس ابعاد و مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک می‌باشند. بدین ترتیب محلاتی که رتبه‌های بالاتری از نظر مسئله‌داری کسب کرده‌اند؛ نیازمند تقویت ابعاد و مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک مطلوب می‌باشند. نکته جالب توجه در این جدول رتبه محلات انتخابی از منطقه ۲ شهر اردبیل در

این تحقیق می‌باشد. به‌نحوی که محله شماره ۱۰ از منطقه ۲ رتبه آخر و محله شماره ۳ از منطقه ۲ رتبه دوم مسئله‌داری را کسب نموده‌اند. بدین ترتیب رتبه‌بندی محلات مختلف شهر اردبیل به لحاظ مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک متفاوت از هم می‌باشند.

نتیجه‌گیری

امروزه سازمان‌های مرتبط با موضوع «شهر دوستدار کودک» چه در سطح جهانی و چه در داخل ایران، رویکردهای نوین و فعالیت‌های مرتبط با بهبود شرایط و وضعیت شهرها در راستای تحقق اهداف شهر دوستدار کودک داشته‌اند، اما این برنامه‌ها در ایران اکثراً به‌عنوان یک محرک جهت گسترش ایده «شهر دوستدار کودک» بوده است و نتوانسته در سطح شهرها به‌صورت عملیاتی پیاده گردد. این در حالی است که یک فضای شهری باید برای همه افراد و با هر سطح درآمد و با هر محدودیت فیزیکی، صرف‌نظر از اینکه در آن نواحی ساکن‌اند یا نه قابل دسترس اجتماعی - فیزیکی) بوده و آن فضا باید بتواند با خصیصه‌های موجود در خود، امکان حضور مساوی تمامی ساکنین و استفاده‌کنندگان شهری را متناسب با نیازهای اجتماعی‌شان فراهم آورد. از این رو می‌توان گفت با ارتقاء وضعیت مؤلفه‌های مربوط به شهر دوستدار کودک (محیطی - کالبدی، اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و سازمانی - مدیریتی)، گام‌های نخستین به‌سوی «شهر دوستدار کودک» برداشته می‌شود. به دنبال این مباحث در پژوهش حاضر به شناسایی و تبیین مسائل شهر اردبیل در چارچوب معیارهای مربوط به شهر دوستدار کودک پرداخته گردید.

نتایج نشان داد که محلات مختلف شهر اردبیل از نظر مسئله‌مندی متفاوت بوده‌اند و در مقایسه ابعادی، ابعاد سازمانی - مدیریتی و محیطی - کالبدی با بیشترین فراوانی تأیید، مشکل‌دارترین ابعاد در محلات مورد مطالعه می‌باشند. همچنین نتایج حاصل از مدل‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره نشان داد که؛ محله شماره ۱ از منطقه ۴ شهرداری شهر اردبیل دارای بیشترین میزان مسائل محله‌ای (عمدتاً مربوط به مسائل محیطی - فیزیکی، فرهنگی - اجتماعی و سازمانی - مدیریتی) و محله شماره ۱۰ از منطقه ۲ شهرداری شهر اردبیل دارای کمترین میزان مسائل محله‌ای در مقایسه با سایر محلات مورد مطالعه در این تحقیق بر

اساس ابعاد و مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک می‌باشند. یکی از مهم‌ترین دلایل این امر، نابرابری اجتماعی و تصدی و موقعیت‌های نابرابر اجتماعی و ساختاری، دسترسی به منابع و مزایای اجتماعی کمیاب از قبیل ثروت، قدرت و منزلت از سوی افراد و گروه‌هاست که به‌نوبه خود بر حقوق، فرصت‌ها، پاداش‌ها و امتیازات آن‌ها اثر تعیین‌کننده دارد. با توجه به این که بین فرآیندهای اجتماعی با فرآیندهای فضایی مناسبات متقابلی وجود دارد، این مسئله در شهر اردبیل موجب نابرابری در دسترسی به خدمات، امکانات و تسهیلات شهری (در این پژوهش مواردی همچون حمل‌ونقل و تحرک مستقل و آزادانه، دسترسی به خدمات و فعالیت‌های متنوع، ایمنی و امنیت، فضای سبز دوستانه، مباحث زیست‌محیطی) به‌خصوص برای کودکان گردیده است؛ بنابراین با از بین بردن نابرابری‌های اجتماعی و بهبود تسهیلات و امکانات لازم شهری می‌توان گام مهمی در راستای دوستدار بودن شهر برای کودکان برداشت.

همچنین طبق تجربه شخصی نویسندگان و تجربه ساکنین محلات دارای بیشترین میزان مسائل محله‌ای، عملکرد مدیریت شهری به‌ویژه شهرداری در زمینه‌های مختلف محیطی - بهداشتی و کالبدی - فیزیکی را نمایش می‌دهد. این نهاد با استفاده از نفوذ و اعمال قدرت در سایر سازمان‌های دخیل، به‌واسطه ناآگاهی و فقر اقتصادی ساکنین محله و ضعف عملکردی نهادهای محلی توانسته است نقش قابل توجهی در مسئله‌داری این قبیل محلات داشته باشد. به‌طوری که سیاست‌های موجود جهت بهره‌برداری توده‌های محروم از توسعه اجتماعی، اقتصادی و کالبدی (که اکثراً ساکنان محلات دارای بیشترین مسئله‌داری در پژوهش حاضر می‌باشند) کارساز نبوده و شرایطی فراهم گردیده که گروه‌های پردرآمد از اوضاع موجود بیشتر بهره‌مند شوند؛ بنابراین فقدان طرح و برنامه‌های خاص برای محلات مسئله‌دار و عدم واگذاری طرح‌های مصوب جهت اجرا به سطوح پایین‌تر (شهرداری مناطق مربوطه) موجب نابرابری هرچه بیشتر در سطح محلات گردیده است. براین اساس اگر مدیریت شهری با دیدی عدالت‌محورانه به مسائل توجه کنند شاهد بهبود اوضاع در مناطق محروم و مسئله‌مند خواهیم بود. با توجه به یافته‌های حاصل از پژوهش پیشنهادهایی بدین شرح ارائه می‌گردد:

- بالا بردن کیفیت عرصه عمومی محلات با توجه به فرهنگ و هویت شهر به‌منظور ارتقاء و تحریک سطح فعالیت‌ها و رفتارهای مطلوب برای کودکان.
- افزایش حس امنیت، رعایت ملاحظات ایمنی و هم‌جواری فضاهاى مختص کودکان با نواحی مسکونی در محلات شهر اردبیل.
- ایجاد سرای محله مخصوص کودکان به‌صورت فضای باز و مرتبط با محله.
- ایجاد فضاها و امکانات تعاملی همانند قابل‌تغییر بودن نیمکت‌ها و صندلی‌های کوچک مخصوص کودکان در پارک‌ها.
- پروژه‌های بازآفرینی شهری در مقیاس شهر و محله و تورهای آشنایی با امکانات موجود در شهر اردبیل.
- شکل‌گیری نهاد محلی حمایت از کودکان و نوجوانان در بدنه سازمان شهرداری با عنوان پیشنهادی «واحد امور کودکان و نوجوانان شهرداری».

تعارض منافع

بنا به اظهار نویسندگان، این مقاله تعارض منافع ندارد.

تشکر و سپاسگزاری

نویسندگان از تمام افرادی که در پاسخ به سؤالات پرسشنامه به آنان کمک کردند کمال تشکر را دارند.

ORCID

Shahram Salamati Gabalo

Rasoul Ghorbani

Iraj Teymouri

 <https://orcid.org/0000-0002-1589-169X>

 <https://orcid.org/0000-0002-9826-034X>

 <https://orcid.org/0000-0002-3167-5583>

منابع

- ابراهیمی، حمیدرضا، سعیدی رضوانی، نوید و معانی منجیلی، آرزو. (۱۳۹۰)، تدوین اصول و طراحی فضاهای بازی کودکان با تأکید بر گروه سنی ۵ تا ۱۲ سال (مطالعه موردی رشت). فصلنامه باغ نظر، دوره ۸، شماره ۱۹، ۳۱-۴۲.
- ابوالقاسمی، مه‌لقا. (۱۳۹۶)، تحلیل فضایی - کالبدی شهر دوستدار کودک (مطالعه موردی: محله بهار منطقه هفت تهران). پایان‌نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم جغرافیا، دانشگاه خوارزمی تهران.
- احمدی، مریم، صرامی، حسین، غیور، حسنعلی و هایراپطیان، واچیک. (۱۳۹۸)، ارزیابی نقش ساختار شهر کودک در تحقق‌پذیری توسعه محلات مطالعه موردی: محلات شهر یزد. فصلنامه شهر پایدار، دوره ۲، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۸، ۳۱-۴۵.
- حبیبی، محسن. (۱۳۹۲)، آموزش کاربردی نرم افزار SPSS ناشر پایگاه اینترنتی پارس مدیر، ویرایش سوم، پاییز ۱۳۹۲.
- حکمت‌نیا، حسن، موسوی، میر نجف، رسولی، محمد و سعیدپور، شراره. (۱۴۰۰)، آینده‌نگاری شهر دوستدار کودک در افق ۱۴۰۱ (مورد شناسی: شهر تبریز). فصلنامه جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای، سال دهم، شماره ۳۶، ۳۷-۵۴.
- خوارزمی، امیدعلی، جوهری، لیلا و خوارزمی، امیرعلی. (۱۳۹۹)، ارزیابی شهر شاخص‌های دوستدار در کلانشهر مشهد. دوفصلنامه جغرافیای اجتماعی شهر، (۷)، ۱، ۲۱۰-۱۹۱.
- رشید کلویر، حجت‌اله، کریمی‌آذری، امیررضا و پوررضا، سیدهادی. (۱۳۸)، ارزیابی ایجاد مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک در شهر بندرانزلی. دانش شهرسازی، (۳)۴، ۶۵-۵۱.
- عباسیان، رضا. (۱۳۹۵)، تبیین ارتباط بین اصول شهر یادگیری و ارتقاء خلاقیت کودکان در فضای شهری. پایان‌نامه کارشناسی ارشد شهرسازی، به راهنمایی پویان شهابیان، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه آزاد واحد تهران مرکزی.
- عبدالله‌زاده، علیرضا، سرورزاده، سید کوروش و محمدی، زهرا. (۱۳۹۷)، مطالعه کارکرد امنیت در بافت‌های تاریخی با رویکرد شهر دوستدار کودک نمونه موردی: محله بالا کفت بالا شیراز. فصلنامه مطالعات ساختار و کارکرد شهری، سال ۵، شماره ۱۷، ۲۵-۷.

غفاری، علیف قلعه‌نویی، محمود و عمادی، خشایار. (۱۳۹۳)، شهر دوستدار کودک؛ ارزیابی و مقایسه چگونگی پاسخگویی به اصول شهر دوستدار کودک در بافت‌های جدید و سنتی ایران. هویت شهر، دوره ۸، شماره ۱۸، ۲۷-۳۸.

فلاحی، علیرضا و گمینی اصفهانی، هدیه. (۱۳۹۶)، برنامه‌ریزی و طراحی معماری فضاهاى دوستدار کودک در فرآیند بازسازی پس از زلزله بم. مسکن و محیط روستا، ۱۵۸، ۷۶-۶۳.

کرمی، مهسا. (۱۳۹۷)، مطالعه شهرسازی معاصر ایران با رویکرد شهر دوستدار کودک مطالعه موردی: شهر جدید صدرا در شیراز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد مهندسی معماری، دانشکده فنی و مهندسی، دانشگاه ایلام.

کوپایی، گلرخ، نقی زاده، محمد و حبیب، فرح. (۱۳۹۵)، تأثیر عوامل کالبدی فضاهاى بازی بر خلاقیت کودکان ۲ تا ۲۵ سال در پارک‌های شهری. فصلنامه مطالعات شهری، ۶ (۲۱)، ۳۹-۵۰.

معاونت شهرسازی و معماری شهرداری اردبیل. (۱۳۹۶)، نقشه محلات براساس دستورالعمل محله‌بندی و منطقه‌بندی شهری ابلاغی توسط وزارت کشور.

References

- Broberg, A., Kytta, M. & Fagerho, N. (2013). Child-friendly urban structures: Bullerby revisited, *Journal of Environmental Psychology*, Vol.35, pp.110-120.
- Brown, C., De Lannoy, A., McCracken, D., Gill, T., Grant, M., Wright, H., & Williams, S. (2019). Special issue: child-friendly cities, *Cities & Health*, 3 (1), 1-7.
- Carroll, P., Witten, K., Kearns, R., & Donovan, Ph. (2015). Kids in the City: Children's Use and Experiences of Urban Neighbourhoods in Auckland, New Zealand, *Journal of Urban Design*, 20(4), 417-436.
- Deputy of Urban Planning and Architecture of Ardabil Municipality. (2017). map of neighborhoods based on the instructions of neighborhood planning and urban zoning announced by the Ministry of Interior. [In Persian] Broberg, A., Kytta, M. & Fagerho, N. (2013). "Child-friendly urban structures: Bullerby revisited", *Journal of Environmental Psychology*, Vol.35, pp.110-120.
- Gmm H & Gll yy ýýýýýýB (00))) . Cii lrr nn' viss uuuut Child Friendly City: A case study from Izmir. *Megaron*, 11(4), 469-482.
- Holt Nicholas, L., Cunningham, C. T., Sehn, Z. L., Spence, J. C., Newton

- Amanda, S., & Bal Geoff, D.C. (2009) Neighborhood physical activity opportunities for inner-city children and youth. *Journal of Health & Place* (15): 1022-1028.
- Gökmen & Gülay Taşçý, 2016:1
- Malone, K., & Rudner, J. (2016). *Child-Friendly and Sustainable Cities: Exploring Global Studies on Children's Freedom, Mobility, and Risk. Risk, Protection, Provision and Policy*, Publisher : Springer.
- Permanasari, E., Mochtar, S., & Purisari, R. (2019). Political Representation In Urban Public Space In Jakarta Child-Friendly Public Space (Ruang Publik Terpadu Ramah Anak – RPTRA). *International Journal of Built Environment and Sustainability. IJBES*, Vol. 6, No. 2: 39-49.
- UNICEF. (2017). The child friendly cities korea webpage Retrieved from http://www.unicef.or.kr/education/korea/choice_city.asp://
- Wessells, M. & Kostelny, K. (2013). Child Friendly Spaces: Toward a Grounded, CommunityBased Approach for Strengthening Child Protection Practice in Humanitarian Crises, *Child Abuse and Neglect*, No. 37, pp.29-40.
- Yao, S., & Xiaoyan, L. (2017). Exploration on ways of research and construction of Chinese child-friendly city- A case study of Changsha. *Procedia Engineering*, 198, 699-706.

References [In Persian]

- Abbasian, R. (2016), Explaining the relationship between the principles of the city of learning and promoting children's creativity in urban spaces. Master Thesis in Urban Planning, under the guidance of Pouyan Shahabian, Faculty of Architecture and Urban Planning, Azad University, Central Tehran Branch. [In Persian]
- Abdullahzadeh, A., Sarvarzadeh, K., & Mohammadi, Z. (2018). Study of security function in historical contexts with the approach of child-friendly city Case study: Bala Kaft Bala neighborhood of Shiraz. *Quarterly Journal of Urban Structure and Function Studies*, Volume 5, Number 17, 25-7. [In Persian]
- Abolghasemi, M. (2017). Spatial-physical analysis of a child-friendly city (Case study: Bahar neighborhood, Haft district, Tehran). Master Thesis in Geography and Urban Planning, Faculty of Geography, Kharazmi University, Tehran. [In Persian]
- Ahmadi, M., Sarami, H., Ghayyur, H. A., & Hairaptian, V. (2019). Assessing the role of children's city structure in the feasibility of developing neighborhoods Case study: Yazd neighborhoods. *Sustainable City Quarterly*, Volume 2, Number 4, Winter 2019, 45-31. [In Persian]
- Ebrahimi, H.R., Saeedi Rezvani, N. & Maani Manjili, A. (2011).

- Development of principles and design of children's play spaces with emphasis on the age group of 5 to 12 years (Rasht case study). *Bagh-e Nazar Quarterly*, Volume 8, Number 19, 31-42. [In Persian]
- Ghaffari, A., Gale-Noei, M., & Emadi, Kh. (2014). A child-friendly city; Evaluation and comparison of how to respond to the principles of child-friendly city in new and traditional contexts of Iran. *City Identity*, Volume 8, Number 18, 38-27. [In Persian]
- Fallahi, A., & Gomini Esfahani, H. (2017). planning and architectural design of child-friendly spaces in the process of reconstruction after the Bam earthquake. *Housing and Rural Environment*, 158, 76-63. [In Persian]
- Habibi, M. (2013), Spss software application training. *Publisher of Pars Manager Website*, Third Edition, Fall 2013. [In Persian]
- Hekmatonia, H., Mousavi, M.N., Rasouli, M., & Saeedpour, Sh. (2021). Futurism of a child-friendly city on the horizon of 2021 (Case study: Tabriz). *Quarterly Journal of Geography and Urban Planning - Regional*, Year 10, No. 36, 54-37. [In Persian]
- Karami, M. (2015). A Study of Contemporary Iranian Amusement Park with a Child-Friendly City Approach: A Case Study: Sadra New City in Shiraz. Master Thesis in Architectural Engineering, Faculty of Engineering, Ilam University. [In Persian]
- Kharazmi, O.A., Johari, L., & Kharazmi, A.A. (2020). evaluation of the city of friendly indicators in the metropolis of Mashhad. *Bi-Quarterly Journal of Social Geography of the City*, (7) 1, 210-191. [In Persian]
- Kopaei, G., Naghizadeh, M., & Habib, F. (2016). The effect of physical factors of play spaces on the creativity of children 2 to 25 years old in urban parks. *Quarterly Journal of Urban Studies*, 6 (21), 50-39. [In Persian]
- Rashid Kalvir, H., Karimi Azari, A.R., & Pourreza, H. (2010), Evaluating the creation of components of a child-friendly city in Bandar Anzali. *Urban Planning Knowledge*, 4 (3), 65-51. [In Persian]

استناد به این مقاله: سلامتی گبلو، شهرام، قربانی، رسول، تیموری، ایرج. (۱۴۰۲). سنجش و ارزیابی وضعیت محلات شهر اردبیل از نظر مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک، فصلنامه برنامه‌ریزی توسعه شهری و منطقه‌ای، ۸(۲۷)، ۴۷-

DOI: 10.22054/urdp.2023.68751.1454 ۸۲-

Urban and Regional Development Planning is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License...